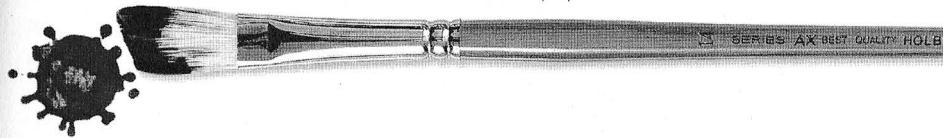

Юлия Станкова

ИВАН ГЕОРГИЕВ – РЕМБРАНД

„На бойното поле
на духа битката е
Винаги на живот
и смърт“

е казал според очевидци живописецът Иван Георгиев – Рембранд и аз им вярвам, защото той е потвърдил това чрез битието си. През 1994 г. Иван Георгиев внезапно умира на 56 години. Единствените свидетели за неговата неуморна духовна битка са творбите му.

Няма допирни точки между Иван Георгиев и българските художници, работили по същото време (60-те до 80-те години включително). Дори художниците, които ясно се бяха разграничили от поръчковата живопис, все пак бяха известни на българската публика. Въпреки трудностите техните творби се гоняскаха в галериита на СБХ и СГХГ. Понякога картините им бяха изхвърляни преди края на изложбата и това се разчуваше, нещо се случваше все пак между тях и публиката. Те се бореха да получат така необходимата обратна връзка със зрителя – ориентир, без който творецът е застрашен да изгуби агенратността си.

В същото време Иван Георгиев гори не прави опити да излага творбите си. За широката публика, гори за „елита“ в изобразителното ни изкуство от 60-те години насам, той е напълно неизвестен. Избира да работи „под земята“, непознат, но недосегаем и свободен. Живее тихо, аскетично, като истински отшелник и мъдрец, чиято духовна пътека е изкуството на изобразяването. Само така той е могъл да се впусне в онази живопис, за която е вярвал, че е призван. Той е имал нужда да бъде част от тече-

Юлия Станкова: Иван Георгиев – Рембрандт

нята в световното изкуство, да се съизмерва с големите западноевропейски творци, да се включи в техния дискурс. В никаква степен това са правели много от българските художници преди девети септември 44-та. Те свободно са посещавали големите европейски центрове на изкуството – Париж, Рим, Флоренция, Венеция – и са пренасяли в България най-новите повеи в живописта. Тази възможност е била прекъсната от комунистическата идеология, което предизвиква тръгването на нашата живопис по най-причудливи и своеобразни пътища. Едни избират поръчковото „писане на лозунги“, други се търсят назад във Византийското изобразително наследство, трети произвеждат едно сръчно, безобидно изкуство на основата на академичните канони, четвърти (те са най-малко) развиват свой собствен изобразителен език, толкова особен и откъснат, че няма с какво да се сравни. Общата картина на българската живопис през 60-те, 70-те и 80-те се очертава локална, без значими пробиви (с едно-две изключения). Част от младите по това време художници разгръщат таланта си по-късно, когато заминават да живеят и творят на Запад.

Единствен Иван Георгиев работи така съкаш комунистът изобщо не е съществувал, съкаш соцреализът и желязната завеса никога не са били. Той като че ли пробива тунел под зига на комунистическия затвор и свободно, не забелязан от никого, шества по пътищата на световното изкуство. Как го е правил, с албури ли се е снабдявал (до нас достигаха само албури с репродукции от експонатите в руските музеи), не се знае. Той самият не е оставил никакви сведения освен картините си, които гори не е давал и именувал. Иван Георгиев не е бил в конфликт с властта, по всичко личи, че е приемал случващото се като природно бедствие, като неизбежна катастрофа, в условията на която той е бил решен да свърши онова, заради което се е родил. Без да напуска малката си къщичка, в

която съжителства с многобройните си роднини – баща, братя, сестри, племенници, – той преброяда с мощни крачки световната живопис и не просто се съизмерва с Рембранд, Модилиани, Леже, кубистите, фовистите, Ханс Хартунг, Вилем Де Кунинг и Марк Ромко, но се отплаква от постигнатото от тях, наделява ги, бунтува се, влиза в дубой с тях. Така е устроен, такъв е неговият начин на работа. Той има нужда да определи сам кога са най-силните и да се съизмери с тях.

Тази извънредно голяма амбиция, която изглежда наудничава на фона на социалистическото безвремие, е истинското измерение на духа на Иван Георгиев – Рембранд. Картините, които е оставил след смъртта си, свидетелстват за неговата смелост, издръжливост, духовна стабилност и зрелост, които са дали плодове с общочовешка стойност и са обогатили българското изобразително изкуство с европейско зучене.

Едно от неговите ранни голи женски тела недвусмислено ни отвежда към Рембрандовата Даная. Но художникът смело обръща тялото в ракурс към зрителя, за да постави ударение върху онова, което Рембранд е скрил под завивките – нозете на Даная. Иван Георгиев не само ги разкрива, но ги изнася пред самото лице на зрителя – загрубели, деформирани, с белези по тях. Те са най-реалистичната част от потъналото в сън и Веронезиеви сенки женско тяло, което съкаш пита: „Погледни отблизо нозете ми, ще ме обичаш ли и тaka?“ Тази картина е откровение за човешката участ и драма, предизвикано вероятно от смъртта на майката на художника. Странно безпокойство изпълва зрителя, когато гледа този етюд, защото той няма как да узнае това тяло спящо ли е или мъртво. Тази неувереност, която разчопля неговото еgo до кънка кръв, е същината на картината. Мое ли лично впечатление е, че художникът е рисувал без модел. На този ранен етап от работата си, току-що завършил Художествената академия, Иван Георгиев е разполагал само с изразните средства на етюда и чрез тях излива в образ срещата си с необратимото – липсата на най-скъпия, най-обичания друг, онзи,

Юлия Стамкова: Иван Георгиев – Рембранд

които, отивайки си, сякаш повлича и нас със себе си. От тази точка на духовно съзряване, акуширано от най-тежката човешка мъка, до края творбите му ще носят белега на онова мистично състояние, където смърт и сън са синоними, където царува Вечността.

По-нататък през годините Иван Георгиев развива една мощна портретна живопис, като прилага открития от Модилиани изобразителен код, но отстранява характерните за Амедео красота и еротика, за да ги замести със смелото и категорично противопоставяне на двата човешки компонента – мяло и душа. Резултатът е смайващ. Образите на неговите родственици, съседи и приятели са изведени до символи на човешкостта, разбираеми и близки на хората навсякъде по земята. Техните стабилни, големи, тежки фигури са проникнати от вътрешна светлина, която бушува дълбоко под глинената охра на някои от темата, а други са попадени изцяло в нейната фосфоресцираща отвъдност.

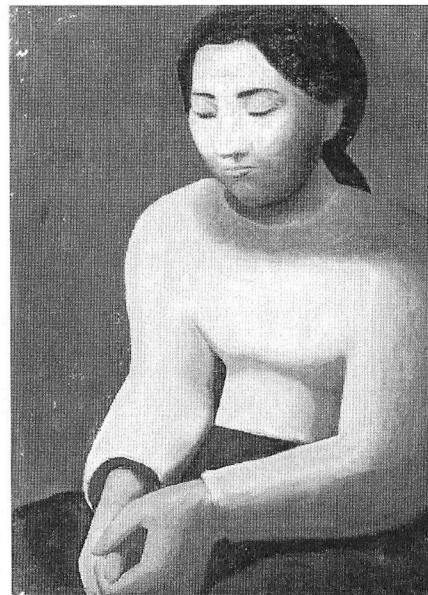
След като постига онова, което желае, в областта на фигуралната живопис, Иван Георгиев – Рембранд продължава духовното си пътешествие в нефигуралното изкуство. Мостът към него е така наречените „Портрет на чичо Еремия“, „изплетен“ от няколко слоя цветни мрежки, най-външната от които е синя. Той сякаш е колкото от пълът, толкова и нематериален, целият потънал в блажено съзерцание. Сякаш се сбогува с нещо или с някого завинаги, но без тъга.

Своята нефигурална живопис Иван Георгиев създава, като се бори и състезава с най-силните творци от следвеннния период на Европа и Америка – нюйоркската група на абстрактните експресионисти. В същото време той запазва посоката на своите духовни тръсения и пренася прозренията си в нефигуралната сфера на изобразяването. Това е най-продуктивният и последен етап от неговото творчество, който предстои да бъде анализиран и оценен от историците на изкуството. В тези композиции светлината постепенно намалява до малки петна, които просветват като прозорчета през гъсто положените тъмни

мазки. Сякаш светлината се огражда във все по-непрогледна плетеница, за да изчезне напълно в последните картини, но присъствието ѝ продължава да се чувства изпод черните, релефни мазки. Светлината изгасва, както човешкият живот, но оставя следи, които зрителят мистично усеща.

Изложбата на Иван Георгиев, запълнила всички зали на СГХГ 14 години след смъртта му, смайва с европейски дух, разказваща представата за българската живопис през 60-те, 70-те и 80-те и разкрива ново, неподозирano пространство в нея. Тя доказва, че духовността не може да бъде спряна с железни завеси. Европейското измерение на изложбата не се дължи на наподобяване, а на истинско духовно сродство, на сходен светоглед. Не социумът, както се прокламираше от комунистическите философи, а отделната човешка личност е най-ценното според този светоглед. Той е напълно противоположен на властващата ценностна система и сякаш самичък я уравновесява с възгледа, че всеки човек по-отделно се сблъска с живота и смъртта и прави своите малки крачки към истината, понесъл отговорността си сам.

Автопортретите на Иван Георгиев са огледалата, които го подкрепят да не загуби ориентирите си в отречието на самотата. Чрез състоянията, които ги оформят, той следи дали не се е отклонил от главното – служението на Духа. В един от тях, навярно последният, се отразява лицето на познанието, което претегля на невидима Везна Отсамно и Отвъдно. В картииното про-

Юлия Станкова. Иван Георгиев – Рембрандт

странство царят дълбока нощ и тишината. Нищо не трепва, нищо не отклонява художника от срещата му с истината, озарена сякаш от две кобалтови зеници. Онази истина, изрочането на която би разбудило света като камбанен звън.

Октомври, 2008

портрет на брата на художника